

Concept verkiezingsprogramma Water Natuurlijk Rijnland 2023-2027

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Water? Natuurlijk!	5
1.1. De maatschappelijke opgaven zijn groot	5
1.2. De vereniging Water Natuurlijk	6
1.3. Onze uitgangspunten	6
1.3.1. Goede (onder)waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid	6
1.3.2. Gezonde leefomgeving en herstel biodiversiteit	6
1.3.3. Het welzijn, genieten en plezier van mens en dier	7
1.3.4. Initiatieven die bijdragen aan verbetering waterkwaliteit stimuleren en belonen	7
1.3.5. Water bergen, dan wel vasthouden en 'opschonen'	7
1.3.6. Financieel kwetsbare groepen helpen en voor onze kids van nu en later	7
1.3.7. Klimaatbestendig toekomstgericht beheer van (onder)water	7
1.3.8. Samenwerken met anderen, voor win – win	7
1.3.9. Integraal waterbeheer, we hebben er zin in!	8
1.3.10. Samenvattend: Water Natuurlijk staat nu en in toekomst voor:	8
2. Schoon, gezond en levend water (Gezond, en schoon en levend water)	9
2.1. Goede waterkwaliteit	9
2.2. Vuil water lozing stoppen, inzichtelijk maken en beboeten	9
2.3. Proactief samenwerken aan de landbouw- en industrie transitie	10
2.4. Schoon en vuil water scheiden	11
3. Natuurlijke, veilige en klimaatbestendige aanpak (Natuurlijke aanpak gevolgen klimaatverandering, Overall veilig)	12
3.1. Water als ordenend principe!: Leef samen met water en natuur in plaats van er tegen te vechten	12
3.2. Waterveiligheid, overlast of schaarste onder controle?!	12
3.3. Grondwatervoorraad en andere grondwaterbuffers	13
3.4. Klimaatadaptief bouwen en grond(water)gebruik	14
3.5. De natuur helpt	14
3.6. Integraal Waterbeheer: we doen het samen	15
3.7. Stimuleren waterbewustzijn en educatie	15
3.8. Samenvattend over klimaat:	15
Rijnland, Veengebied (Het IJsselmeer)	16
I Relatie met IJSSELMEERGBEBIED en bovenstrooms (rivier)water	16
II Stop de veenafbraak, stop daarmee bodemdaling en CO2 uitstoot	16
III Kansen voor veengebieden	16
4. Genieten en bewust omgaan met water (Water is genieten)	18
4.1. Breng water en natuur terug om van te genieten!	18
4.2. Groen/blauwe dooradering in gehele land	19
4.3. Watererfgoed vertelt de geschiedenis van Nederland	19
4.4. Visparels in de buurt	20

4.5. Actieve vrijwilligers zijn nodig!	20
5. Herstel en versterken biodiversiteit (Herstel biodiversiteit in stad en land)	21
5.1. Herstel biodiversiteit	21
5.2. Unieke soorten in brak water	21
5.3. Ecologisch beheer en meer voorzieningen voor dieren	22
5.4. Agrarisch natuurbeheer	22
5.5. Plaagdieren en exoten	23
6. Naar een verantwoordelijk democratisch waterschap (Een klimaatpositief waterschap, Het waterschap in positie, Hogere opbrengsten dan kosten)	24
6.1. Een ambitieus hoogheemraadschap	24
6.2. Een transparant hoogheemraadschap	24
6.3. Een verantwoord sociaal hoogheemraadschap	25
6.4. Energie opwekken waar het verantwoord kan	26
6.5. Informatie op orde	27
6.6. Stimuleren burgerinitiatieven	28
6.7. Samenwerken met verantwoorde partijen	28
6.8. Een volledig democratisch hoogheemraadschap	28

Voorwoord

Water is belangrijk voor onze leefomgeving; iedere dag opnieuw. Het is een veel besproken onderwerp. Er is te veel water. Er is te weinig water. Het water raakt verzilt. Water is fijn voor recreatie, sportvisserij en watersport. Het waterpeil staat te hoog, of is juist te laag. Gemalen krijgen het water na een hevige regenbui niet snel genoeg weg. Straten staan blank. Dijken beschermen ons tegen het water. Spelen en zwemmen in het water is leuk.

Water Natuurlijk Rijnland staat voor schoon, voldoende, levend en gezond water en de urgentie is groot gezien de aantoonbare klimaatverandering. Van de afgelopen zomer waren er 4 van de 5 zomers droog. We zullen ons moeten aanpassen op een nieuwe werkelijkheid. Deze ambities vormen voor Water Natuurlijk dan ook de kern van het waterbeheer.

Water Natuurlijk Rijnland kiest voor integraal waterbeheer, oog voor (onder)water kwaliteit en beschikbaarheid in balans met natuur/biodiversiteit met oog voor duurzaam gebruik ervan en oog voor win-win. Daarnaast kiest WNR voor een waterschap dat klimaatneutraal is en bijdraagt aan het beter hergebruiken van grondstoffen en het sluiten van kringlopen van nutriënten. Dit is belangrijk voor onze leefomgeving en het welzijn van de mens, dieren en planten. En dat vormt voor Water Natuurlijk de leidraad voor haar activiteiten en opvattingen.

Dat betekent ook samenwerken. Want alleen samen met inwoners, met natuurorganisaties, met agrariërs, met industrie, met gemeenten en provincies, met waterrecreatie- en watersportorganisaties en met bedrijven kunnen we het water goed beheren en beheersen. Water Natuurlijk Rijnland is er voor iedereen.

Want wij staan voor voldoende schoon, gezond en levend water, voor verantwoord watergebruik en waterbeheer, voor herstel en versterking van de natuur, voor een krachtig antwoord op de uitdagingen van de klimaatverandering en bovenal bescherming en borging voor nu en in de toekomst.

Dat betekent ook een keuze voor duurzaam waterbeheer, voor natuur, voor het versterken van de biodiversiteit en voor het participeren in de besluitvorming. Op 15 maart 2023 zijn de waterschapsverkiezingen. Stem daarom 15 maart 2023 natuurlijk op Water Natuurlijk Rijnland

1. Water? Natuurlijk!

1.1. De maatschappelijke opgaven zijn groot

Water Natuurlijk Rijnland werkt aan een Rijnland met schoon en gezond water, waar inwoners veilig kunnen wonen en we een effectief antwoord geven op de uitdagingen van de klimaatramp. Met landschappen waarin de natuur floreert en mensen kunnen genieten van water zoals bijvoorbeeld in de gebieden zoals de Hollandse Duinen, De Goudse Hout en het recreatiegebied Spaarnwoude.

Met groene en blauwe steden waar het prettig is om te wonen. Waar waterrecreanten, sportvissers, agrariërs en industrie een bijdrage leveren aan het verbeteren van onze waterkwaliteit en de natuur, duurzaam en verantwoord werken en waar voldoende (drink)water is voor iedereen.

Om dit te kunnen bereiken en behouden moet er veel gebeuren. We weten dat het klimaat steeds sneller verandert: meer clusterbuien, vaker heftigere hittedes, toenemende verzilting en langdurige droogtes, de zeespiegel stijgt. De huidige manier van landbouw, industrie bedrijven en leven brengt schade toe aan natuur en waterkwaliteit zoals bijvoorbeeld de hoeveelheid microplastics in het water.

Zoet water wordt schaarser, de natuur verdroogt en de biodiversiteit neemt af. En de tijd om te veranderen is kort. Water Natuurlijk Rijnland vindt dat wij dus slimme verantwoorde keuzes moeten maken en nu samen met anderen moeten handelen in het belang van mensen, dieren en planten. Nu niets of te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst.

Water Natuurlijk Rijnland kiest vooral voor meer natuurlijke oplossingen in plaats van puur technische korte termijn oplossingen. We willen verantwoord omgaan met water, in balans met natuur en biodiversiteit en duurzaam (her)gebruik van water, grondstoffen en nutriënten waarbij we kijken naar verantwoorde win-win situaties samen met waterrecreanten, overheden, agrariërs en industrie.

We zien het herstel van biodiversiteit als integraal onderdeel van het waterschapswerk, niet als iets wat er ook nog bij moet. Denk aan initiatieven zoals het natuurgebied en drinkwaterzuivering gebied Hollandse Duinen, het Deltaplan biodiversiteit, de Bubble barrier in Katwijk en Land van Ons als voorbeelden van initiatieven om biodiversiteit te herstellen.

We willen vooraf een stevige stem hebben in de plannen voor gebiedsontwikkeling in plaats van een toetsing achteraf. En we werken samen aan de oplossingen met betrokkenen in plaats van ieder voor zich. Zo dragen we bij aan het bereiken van de mondiale duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) en bereiken we een goede sociale balans tussen People, Planet en Profit.

In dit programma lees je welke verantwoorde keuzes Water Natuurlijk maakt. Want er valt wat te kiezen.

1.2. De vereniging Water Natuurlijk

Water Natuurlijk is in 2008 opgericht op initiatief van verschillende natuur- en milieuorganisaties en recreatieve organisaties. Naast de steun van deze organisaties dragen ook D66 en Groenlinks ons een warm hart toe en nemen wij in Rijnland ook namens hen deel aan de waterschapsverkiezingen van 2023. Wij staan voor duurzaam waterbeheer en vinden het belangrijk dat waterschappen bijdragen aan publieke belangen en maatschappelijke opgaven voor alle bewoners van Nederland.

Water Natuurlijk Rijnland is een vereniging waar iedereen lid van kan worden. Want democratische controle en zeggenschap over de vertegenwoordiging van Water Natuurlijk Rijnland in het hoogheemraadschap is belangrijk. En hoe meer leden, hoe meer beschikbare kennis, hoe beter en duurzamer de belangenafweging en hoe meer financiële armslag om onze doelen te verwezenlijken.

Water Natuurlijk is landelijk gezien de grootste waterschapspartij. In alle waterschappen is Water Natuurlijk in het Algemeen Bestuur verkozen. In de periode 2019-2023 is in zestien van de eenentwintig waterschappen Water Natuurlijk in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd.

Kortom, onze ambitie is verantwoord, eerlijk en duurzaam waterbeheer voor iedereen. Doe jij mee?

1.3. Onze uitgangspunten

Water Natuurlijk heeft uitgangspunten die in alle waterschappen, de basis van ons handelen zijn. Dat maakt ons ook herkenbaar. We werken, samen met betrokken actoren, vanuit:

- een lange termijn visie met oog voor win-win en 'koppelkansen'
- gestelde doelen en wat we al hebben opgepakt / al hebben bereikt,
- aanpak klimaatbestendig, voor nu en later, met wie en op welke wijze.

1.3.1. Goede water-, waterbodempkwaliteit, -beschikbaarheid en initiatieven belonen

Voldoende schoon water is cruciaal voor onze leefomgeving, gezondheid en de biodiversiteit. We stellen eisen aan waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. We creëren ruimte voor water en natuur.

Vervuilen hoort niet. Als je dat toch doet vinden wij het logisch dat je betaalt voor het schoonmaken. En voor wat je gebruikt moet je ook betalen. Als zowel gebruiker als vervuiler betalen zal het ook lonen om voldoende schoon en gezond water vast te houden. Bij het bepalen van de waterschapsheffingen hebben we oog voor financieel kwetsbare groepen.

We stimuleren lokale initiatieven die bijdragen aan:

- water vasthouden of bergen,
- verbeteren van de waterkwaliteit en
- vergroten van biodiversiteit,

1.3.2. Waterbergen, dan wel vasthouden en ‘ópschonen’

We zetten ons in voor betere infiltratie en vasthouden van grond- en regenwater in hoog Nederland en het vasthouden en bergen van water in laag Nederland. Daarom stimuleren en faciliteren we ook hergebruik van water en het (lokaal) zuiveren we afvalwater en het zuiveren bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties tot 'herbruikbare grondstoffen en/of energie'.

1.3.3. Gezonde leefomgeving, herstel biodiversiteit, welzijn, plezier voor mens en dier

De natuur is de basis voor een goed functionerend en gezond watersysteem. We zetten in al ons handelen in op het broodnodige herstel van de biodiversiteit. Wij kiezen voor natuurlijke oplossingen, waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Bij watertekort laten we de natuur niet verdrogen. We werken aan schone, natuurlijke watersystemen. Een gezonde bodem die water kan opnemen en vasthouden is daarbij een belangrijke basis.

Iedereen moet volop kunnen genieten van ons water, onze oevers en onze dijken. Want water is leuk, om langs te wandelen, in te zwemmen en in te spelen. Het water moet naast een recreatieplek echter ook een leefbare omgeving blijven voor planten en dieren. We werken aan vergroting van het waterbewustzijn zodat water voor iedereen toegankelijk, beleefbaar en betaalbaar blijft.

1.3.4. Klimaatbestendig waterbeheer en na rato belasting op water

Als een goede voorouder voor toekomstige generaties handelen we circulair en duurzaam. We zetten in op zowel natuurlijke, technische als sociale innovatie (zoals burgerparticipatie) om de uitdagingen van klimaatveranderingen van deze en de toekomstige tijd verantwoord te beantwoorden.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat water voor iedereen betaalbaar moet blijven. Dat betekent dat we de rekening doorrekenen a.d.h.v. watergebruik en watervervuiling en dat dus de sterkste schouders ook de zwaarste lasten dragen. Daarnaast sluiten we aan bij gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid.

1.3.5. Water, grondwater, bodem als sturende factoren, voor nu en later

Het rapport “De blauw lens” fungeert als belangrijke inspiratiebron (https://www.rijnland.net/documents/805/2013-210526-FABSANT_Rijnland_DeBlauweLens_Rapport_spread.pdf). Water als sturend element vraagt dat het waterschap zich uitsprekt over ruimtelijke ordening, woningbouw, landbouw etc. Hier komt ook het principe “functie volgt peil” aan de orde en een andere rol van het waterschap, waarin ‘de blauwe lens’ drie richtingen aangeeft:

1. Vanuit de kerntaken toekomst- en klimaatbestendig uit te voeren;

2. Maatschappelijke meerwaarden verzilveren – waarbij gezocht wordt naar win-win, (koppelkansen, b.v. energieopwekking, kringlopen sluiten, recreatie, verstedelijking);
3. 'watersysteem stuurt', waarin veel sterker rekening wordt gehouden met het natuurlijke watersysteem (voedselrijk, zoet, brak, dynamisch).

Water Natuurlijk is voor een klimaat verantwoorde aanpak, zodat waterbeheer samen met anderen voor nu, maar ook in de toekomst betaalbaar blijft en meerwaarde oplevert! We gaan dus voor een combinatie van 2 en 3.

1.3.6. Samenwerken met diverse actoren, voor win – win

Al onze projecten dragen bij aan klimaatadaptatie en -mitigatie, verhoging van de biodiversiteit en vergroting van de beleving. Daarnaast kijken we hoe we win-winsituaties kunnen creëren bij energie- en landbouwtransitie, wonen en werken. In ons handelen staan de duurzame ontwikkelingsdoelen voor de toekomst, de Sustainable Development Goals (SDG's) centraal.

In gesprek met inwoners, organisaties en bedrijven bedenken wij gezamenlijk oplossingen voor verantwoord, natuurlijk en klimaatbestendig waterbeheer. Wij kunnen onze ambities en doelen beter bereiken door samenwerking met de landelijke en regionale natuur- en milieuorganisaties en met politieke partijen die min of meer dezelfde doelen nastreven. Of ze nu wel of niet in de waterschapsbesturen zijn vertegenwoordigd.

1.3.7. Integraal waterbeheer: we hebben er zin in!

We redeneren vanuit het gehele watersysteem inclusief de bronnen (grondwater, hemelwater, gezuiverd water), routes (stoffen, waterbalansen) en ketens (gebruik, maar ook beheer) die daarin te onderscheiden zijn. Problemen wentelen we niet af, niet naar aangrenzende gebieden en niet naar de toekomst.

SAMENVATTEND: Water Natuurlijk staat voor NU en in de TOEKOMST voor:

- Goede water-, waterbodempkwaliteit, -beschikbaarheid en initiatieven belonen
Waterbergen, dan wel vasthouden en 'ópschonen'
- Gezonde leefomgeving, herstel biodiversiteit, welzijn, plezier voor mens en dier
- Klimaatbestendig waterbeheer en na rato belasting op water
- Water, grondwater, bodem als sturende factoren, voor nu en later
- Samenwerken met diverse actoren, voor win – win
- Integraal waterbeheer: we hebben er zin in!

2. Schoon, gezond en levend water (Gezond, en schoon en levend water)

2.1. Goede waterkwaliteit

Een goede waterkwaliteit is een voorwaarde voor een goede leefomgeving, onze gezondheid en de natuur. In alle wateren in Nederland moet ons water schoon, gezond en levend zijn. Dat is ook de essentie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) waar we in in het hoogheemraadschap afspraken over hebben gemaakt. Daar houden we stevig aan vast en als in 2024 blijkt dat we extra maatregelen moeten nemen, dan dient het hoogheemraadschap die te nemen!

De waterkwaliteit in Nederland is slecht. De hoofdoorzaken daarvan zijn:

- Overvloedige emissie en/of dumping van voedingsstoffen fosfaat en stikstof (nitraat, ammoniak, stikstofdioxide) vanuit land- en tuinbouw in grond- en oppervlaktewater;
- Bestrijdingsmiddelen (farm 2 fork);
- Stoffen die bijna niet te filteren en verwijderen zijn (zoals PFAS (gebruikt o.a. in karton en anti-aanbaklagen));
- Medicijn- en drugsresten;
- (Micro)Plastics (bijv. dieren, vissen en vogels die verstrikt raken in plastics en microplastics die onmogelijk of zeer moeizaam en duur uit het water gefilterd kunnen worden en die vroegtijdig door verstikking of verhongering overlijden (door teveel consumptie van microplastics)).

Al deze stoffen horen niet thuis in ons water. Water moet schoon worden en schoon blijven

Voor een goede waterkwaliteit is het noodzakelijk te kunnen achterhalen wat de bron van vervuiling is. Hiervoor is een fijnmaziger meetnet nodig en Water Natuurlijk Rijnland gaat aandringen op een steviger juridisch kader waarmee we vervuilers de bijkomende kosten van de vervuiling en het reinigen kunnen gaan laten betalen. Vislood vergiftigt water en Water Natuurlijk Rijnland wil binnen het hoogheemraadschap aansturen op een verbod op het gebruik van vislood.

Voor medicijnresten betekent dit zoveel mogelijk zuiveren bij de bron en het toevoegen van een extra zuiveringstrap bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), in Leiden Noord is dit al gerealiseerd, maar dit moet ook gebeuren bij de andere RWZI's van het hoogheemraadschap Rijnland. Voor PFAS dringen we aan op één zo breed mogelijk Europees verbod op de toepassing van PFAS.

We werken samen met anderen aan (innovatieve) oplossingen om de bron van de verontreiniging aan te pakken, vervuiling te beperken en zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen. Dit zowel bij de bedrijven, agrariërs als bij de inwoners. Zij hebben eigen verantwoordelijkheid om het water schoon te houden. Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap stevig handhaaft om bronvervuiling te voorkomen.

2.2. Inzicht in watergebruik, -vervuiling en stimuleren van verantwoord gebruik

Wij vinden dat het illegaal lozen van vuil water moet stoppen, dat hierop gehandhaafd moeten worden en dat indien dit bedrijven betreft, dat dit publiekelijk bekend mag worden wie deze vervuilers zijn. Als Water Natuurlijk Rijnland willen we dat we meer inzicht krijgen in de watervoetafdruk van het water dat we gebruiken en/of vervuilen. Hierdoor gaan we hopelijk bewuster met ons beschikbare water om en zetten we stappen vooruit in verantwoord duurzaam watergebruik.

Water Natuurlijk Rijnland wil dat de vergunningverlening, toezicht, handhaving, boetes en aanpak van legale en illegale lozingen van meststoffen, chemische bestrijdingsmiddelen en PFAS stoffen wordt aangescherpt en verbeterd, zodat er meer aandacht komt voor uitfasering, natuurlijke en meer verantwoorde alternatieven, hergebruik en/of beperkingen zodat de milieuvoetafdruk zoveel mogelijk beperkt wordt en de natuur waar mogelijk zelfs hersteld.

Water Natuurlijk Rijnland wil dat grondeigenaren ondersteund worden met informatie over duurzaam landgebruik. Zo kan bijvoorbeeld het gebruik van machines met een te hoge gronddruk ervoor zorgen dat de bodem verdicht en de waterdoorlaatbaarheid minimaal wordt. Een gezonde bodem is van levensbelang.

Water Natuurlijk vindt dat bij technische ingrepen in de ondergrond zeer zorgvuldig gekeken moet worden naar de effecten op het natuurlijke watersysteem en de kwaliteit van het geïnfiltreerde water. Zo kunnen we een gezonde schone bodem doorgeven aan volgende generaties.

2.3. Proactief samenwerken aan de landbouw- en industrie transitie

Voor het realiseren van onze ambitie voor schoner water en een gezonde bodem is verlaging van het gehalte aan meststoffen en bestrijdingsmiddelen in het (grond)water noodzakelijk. Wij willen dat de milieubelasting van bestrijdingsmiddelen wordt teruggedrongen en dat er zoveel mogelijk verantwoord natuurlijk beheer wordt toegepast.

Daarom zet Water Natuurlijk in op de voorgenomen landbouwtransitie richting natuurinclusieve- en kringlooplandbouw. Bij kringlooplandbouw is de kringloop van stoffen gesloten en komen dus geen tot weinig minder belastende stoffen in het grond- en oppervlaktewater terecht.

Veel agrariërs hebben deze transitie naar een natuurinclusieve en circulaire landbouw ook gemaakt of willen deze maken maar hebben daar vaak ook ondersteuning bij nodig. Deze transitie moet worden ondersteund door rijk, provincie en waterschappen. Agrariërs en bedrijven die bijdragen aan schoon water en ruimte voor de natuur creëren, dienen geholpen, gesteund en beloond te worden.

Wij willen de boeren dus steunen om deze landbouwtransitie tot een succes te maken zoals we bijvoorbeeld doen met het landbouwportaal Rijnland. Als Hoogheemraadschap kunnen we bijdragen aan het omschakelen naar meer duurzame en verantwoorde vormen van landbouw en/of natuurbeheer, voorbeelden zoals inspiratie polders uitdragen en het meedenken over nieuwe verdienmodellen. We werken samen zodat agrariërs deze transitie naar natuurinclusieve en kringlooplandbouw en -ondernemen ook daadwerkelijk kunnen maken.

Industriële gebruikers stimuleren wij tot hergebruik van water en om te stoppen met het lozen van vervuild water. Samen met agrariërs, bedrijven en natuurorganisaties streven we naar meer verbonden water en meer natuur in, op en rond het water.

Het grootste gat in de kringloop zit bij de consument. Via het toilet en vervolgens de RWZI's worden er grote hoeveelheden nutriënten uit de kringloop gehaald. Water Natuurlijk Rijnland zet erop in om nutriënten terug te winnen uit humane mest en weer in te brengen in de kringloop. Daarnaast ondersteunt Water Natuurlijk Rijnland acties zoals 'Give a shit' voor bewustwording bij consumenten. Ook wordt ingezet op het binnen de regionale kringloop houden van andere afval- en reststromen, zoals bermmaaisel.

Samen met agrariërs, bedrijven en natuurorganisaties streven we naar meer verbondenheid met water en natuur en meer natuur in, op en rond het water. Hierbij streven we ook naar betaling voor blauwe diensten, zoals:

- water infiltreren en het vasthouden van water in waterbuffers voor latere benutting,
- tijdelijke extra berging van water als gevolg van clusterbuien realiseren,
- het bijdragen aan de waterkwaliteit en/of lokale zuivering en
- bijdragen aan verantwoorde maatregelen in het veenweidegebied om veen te herstellen.

Met onze partners kunnen de waterschappen hiervoor aansluiting zoeken bij subsidies van de Europese Unie zoals de Boer tot Bord (Farm to Fork) strategie.

2.4. Schoon en vuil water scheiden

Wij willen elke druppel benutten waar die valt. Regen moet in de bodem terechtkomen, niet in het riool. Dit heet 'afkoppelen' en voorkomt dat het rioolstelsel bij extreme neerslag overstroomt en vuil rioolwater in het oppervlaktewater terechtkomt.

De kosten voor de waterzuivering worden lager als minder water wordt aangeboden. Het regenwater laten afwateren in een (tussen)berm, of laten lozen in kolken rechtstreeks op het oppervlaktewater zijn goede voorbeelden. Die oplossingen dragen bij aan het verminderen van de wateroverlast, droogte en watertekorten.

De gemeenten zijn met name aan zet om schoon en vuil water te scheiden. Inwoners en bedrijven moeten dat doen op eigen grond. Water Natuurlijk Rijnland vindt dat alle waterschappen dit actief moeten stimuleren door met gemeenten en provincies afspraken vast te leggen en initiatieven van inwoners voor klimaatadaptatie financieel te ondersteunen.

Gezien de urgentie is het nodig afspraken en regelgeving vast te leggen in de omgevingsverordeningen. Denk hierbij aan maximale percentages aan verharding in stedelijk gebied en verplicht afkoppelen.

3. Natuurlijke, veilige en klimaatbestendige aanpak (Natuurlijke aanpak gevolgen klimaatverandering, Overal veilig)

3.1. Onze visie: Water als ordenend principe!

Na de watersnoodramp en recente overstromingen staan we als waterbeheerders voor nieuwe uitdagingen om klimaatverandering het hoofd te bieden. Naast dijkverhogingen en grotere gemalen kiest Water Natuurlijk voor een meer natuurlijke, toekomstgerichte en betere klimaatbestendige aanpak, namelijk om water meer ruimte te geven waar mogelijk en meer natuurlijke en “win-win” oplossingen te kiezen in plaats van tegen de natuur in te gaan.

Het rapport “De blauw lens” fungeert als belangrijke inspiratiebron https://www.rijnland.net/documents/805/2013-210526-FABSANT_Rijnland_DeBlauweLens_Rapport_spread.pdf. Water als sturend element vraagt dat Rijnland zich uitspreekt over ruimtelijke ordening, woningbouw, landbouw etc. Hier komt ook het principe “functie volgt peil” aan de orde en een bredere en proactieve rol van het waterschap:

- Uitvoeren van onze kerntaken op een klimaatbestendige wijze
- Maatschappelijke meerwaarden verzilveren – waarbij gezocht wordt naar win-win: koppelkansen, b.v. energieopwekking, kringlopen sluiten, recreatie, verstedelijking;
- Het ‘watersysteem stuurt’, waarin veel sterker dan nu rekening wordt gehouden met het natuurlijke watersysteem (voedselrijk, zoet, brak, dynamisch).

Water Natuurlijk kiest voor een klimaatbestendige combinatie van 2 en 3, zodat het hoogheemraadschap nu en in de toekomst effectief kan handelen en betaalbaar blijft!

Water is het bepalende en sturende principe in ruimtelijke afwegingen door gemeenten provincies en Rijk, hetgeen nu ook in het regeerakkoord staat. In een land waar ruimte schaars is betekent dit een proactieve samenwerking en bestuurlijke lef van waterschappen in afstemming met alle betrokken partijen, zoals een integraal waterbeheerder betaamt.

Concreet betekent de klimaatverandering ook dat we als hoogheemraadschap Rijnland de toekomstgerichte benodigde klimaatbestendige maatregelen zo snel mogelijk moeten realiseren. Dit betekent ook het voortzetten van onderstaande activiteiten waarvoor Water Natuurlijk Rijnland zich in de afgelopen periode al heeft ingezet.

3.2. Waterveiligheid, overlast of schaarste onder controle?!

We willen op tijd voldoen aan de waterveiligheidsnormen van de primaire en regionale keringen en dijkversterkingsprojecten. Dit t.b.v de waterveiligheid bij wateroverlast tgv clusterbuien en/of toegenomen rivierafvoer. Tegelijkertijd willen we watertekorten bij aanhoudende droogte tegengaan.

Dit betekent dat wij een set van onderstaande maatregelen zullen inzetten waarbij natuurontwikkeling en biodiversiteit mee zullen liften. Dit alles doen we zoveel mogelijk in samenspraak met alle belanghebbenden om het democratisch proces te waarborgen en de noodzaak zo goed mogelijk te verantwoorden

(<https://www.deingenieur.nl/artikel/ophef-over-markermeerdijken>).

- Dijkversterkingen, natuur versterkte waterkeringen, grotere gemalen;
- Plaatsen van extra stuwen die passeerbaar zijn voor vissen;
- Weer laten meanderen van rivieren, sloten en kanalen;
- creëren van waterberging in combinatie met natuurontwikkeling;
- peil gestuurde drainage i.p.v. conventionele drainage (functie volgt dus peil i.p.v. andersom);
- In het veengebied waar nodig peilverhogingen doorvoeren om natuur te herstellen en bodemdaling tegen te gaan en geen peilverlagingen meer tenzij niet anders kan;
- minder frequent maaien, aanleg meer natuurvriendelijke oevers, waterpleinen;
- promoten van zilte teelt, zoals op Texel, verdient navolging in Rijnland nu verzilting van zoete wateren toeneemt.

Op basis van maatwerk wordt per agrarisch bedrijf optimaal water vastgehouden en geven we waterlopen, oevers, uiterwaarden, zomerpolders en beekdalen een natuurlijke inrichting.

We willen, o.a. aan de hand van de stresstesten in beeld brengen waar de kans op wateroverlast door clusterbuien het grootst is en waar tijdelijke en/of permanente berging mogelijk is. Vanwege de onvoorspelbaarheid van clusterbuien zullen we enkel waar het nodig is permanente waterbergingsgebieden inrichten.

We willen vroegtijdig afspraken maken met grondgebruikers over de mogelijk tijdelijke berging wanneer dit nodig mocht zijn. In steden zal door middel van dubbelgebruik tijdelijke opvang worden gecreëerd, bijv. door aanleg van waterpleinen.

We zetten ons in om in het landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) een laag 0 aan de pijlers van de meerlaagse veiligheid toe te voegen. Dat betekent: bovenstrooms en in de haarvaten vasthouden en bergen van water, zodat benedenstrooms het risico op overstromingen vermindert. Voor hoogheemraadschap Rijnland betekent dit het inrichten van voldoende piekbergingen. Naast veiligheid moet ook de ruimtelijke kwaliteit worden meegenomen bij het inrichten van voldoende piekbergingen in Rijnland.

Daarnaast vinden we dat het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) naast veiligheid, ook rekening moet houden met het zoveel mogelijk waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit.

We stimuleren iedereen (burgers, agrariërs, recreanten, sportvisserij, industrie) om zuinig te zijn met water, het water schoon te houden en zo veel mogelijk te hergebruiken. Daarbij investeren we in bewustwording over het eigen watergebruik en denken mee wat hierbij verstandige keuzes zijn.

Met dit pakket van maatregelen ontstaan in deze “klimaatbuffers” ook recreatiemogelijkheden en meer blauw-groene verbindingen. We zien daarbij kansen om het vergroten van de hoeveelheid waterberging te combineren met natuurontwikkeling en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Daarmee wordt tevens de biodiversiteit vergroot.

3.3. Grondwatervoorraad en andere grondwaterbuffers

Het is essentieel dat het hoogheemraadschap alle wateronttrekkingen in beeld brengt en houdt om zo het gebiedseffect te kunnen bepalen en het gebied te kunnen herstellen. Bodemdalingen in Boskoop en Gouda tonen aan dat wij als Water Natuurlijk Rijnland ons sterk moeten maken voor het bewaken van een adequaat grondwaterpeil (<https://www.joostvankasteren.nl/1178-2/>).

Water Natuurlijk Rijnland zet in op een bodem die water goed kan opnemen en op conservering van water, zowel in stedelijk als agrarisch gebied om hiermee de grondwatervoorraad te vergroten. Wij zetten om die reden ook in op functie volgt peil en niet andersom. Hierbij willen we nog meer samenwerken met drinkwaterbedrijven, provincies, agrariërs en bedrijven in onze gezamenlijke zoektocht naar voldoende (drink)water en de vraag welk water je waarvoor gebruikt.

3.4. Klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen en grond(water)gebruik

Steden moeten sterk verblauwen en vergroenen om hittestress en wateroverlast te verminderen of liever nog, te voorkómen. Water Natuurlijk is tegen het bouwen in laaggelegen gebieden en polders, dit i.v.m. veiligheid voor mens en dier.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat bij ruimtelijke plannen vanuit overheden ten allen tijden een watertoets dient te worden uitgevoerd, zodat rekening gehouden wordt met funderingsproblematiek (verzakkingen), opvang van veel regenwater en eventuele overstromingen. Een stevig partnerschap tussen de andere overheden, organisaties, bedrijven, burgers en het hoogheemraadschap Rijnland is hiervoor nodig.

Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van gemeentelijke funderingsloketten, waar inwoners door gemeenten worden ondersteund bij funderingsproblematieken zoals paalrot. Ook ondersteunen we het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek Het belang van eigenaren of bewoners met schadegevoelige bebouwing moet ons inziens nadrukkelijk meewegen bij peilbesluiten zoals bijvoorbeeld in Gouda.

Het ruimtegebrek in steden vraagt om efficiënt en innovatief grondgebruik waarbij wij in het hoogheemraadschap Rijnland dienen aan te sturen dat provincies en gemeenten in hun besluiten voldoende groen en blauw moeten borgen. Wij vinden dat water- en natuureducatie en beleving altijd moeten worden meegenomen in de planvorming bij grote stedelijke projecten over klimaatadaptatie, waterbeheer en -kwaliteit, biodiversiteit en verbindingzones.

We willen meer aandacht voor de levende bodem als ondergrond voor schoon water, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Daarom zetten we ons in voor verbetering van de bodemkwaliteit ten bate van het vochthoudend vermogen en het aanvullen van grondwater. Een bodem die meer organische stof bevat.

We willen hieraan bijdragen door organische stof uit afval- en reststromen regionaal te verwerken en weer terug te laten keren naar onze bodem. Een gezonde schone bodem is van levensbelang, voor nu en volgende generaties. In verband met de verdroging vindt Water Natuurlijk dat er bij wateronttrekkingen in een gebied rekening moet worden gehouden met natuurbelasting en naastliggende (grondwaterafhankelijke) kwetsbare natuurgebieden en woongebieden.

Water Natuurlijk Rijnland zet in op conservering van water en een bodem die water goed kan opnemen. Waterschappen en drinkwaterbedrijven kunnen nog nauwer samenwerken in de zoektocht naar meer drinkwater en de vraag welk water je waarvoor gebruikt. We willen water vasthouden en laten infiltreren om zowel in stedelijk als agrarisch gebied de (grond)watervoorraad te vergroten.

Tegelijkertijd hebben agrariërs in tijden van droogte voor beregening water nodig dat wordt onttrokken aan oppervlaktewater en soms ook aan drink en/of grondwater. Komende jaren zullen droogtes en hitte gaan toenemen, waardoor we het beschikbare water meer verantwoord moeten gaan benutten in samenwerking met drinkwaterbedrijven, agrariërs en industrie.

3.5. De natuur helpt

Zoals al aangegeven kiezen wij voor natuurlijke oplossingen; alleen waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Het waterbeheer wordt gekoppeld aan natuurlijke processen en natuurherstel zoveel als mogelijk op systeemniveau. Immers, de natuur kan ons helpen:

- bij het vasthouden van water in tijden van droogte;
- bij het aanvullen van de grondwatervoorraad;
- bij het borgen van water bij overlast;
- bij het bieden van bescherming tegen water;
- en bij het verbeteren van de waterkwaliteit.

De ecosystemen worden op deze manier weerbaarder tegen invloeden van buitenaf, zoals een te hoge belasting door stikstof. De kern is: meer natuur en natuurlijke processen in agrarisch en stedelijk gebied, herstel van beeksystemen en natuurgebieden, goed voor mens plant en dier.

3.6. Integraal Waterbeheer: we doen het samen

In Nederland kampen we met ruimtegebrek en grote opgaven: biodiversiteit, klimaat (adaptatie en mitigatie), ruimte voor woningen, bedrijvigheid en mobiliteit, leefbaarheid en gezondheid. Niet alles kan meer overal, dus je moet slim combineren. Daarom vindt Water Natuurlijk dat opgaves gebiedsgericht en integraal moeten worden aangepakt: met oog voor klimaat, energie, wonen, biodiversiteit, werken en ontspannen.

Het hoogheemraadschap moet zich laten horen op alle niveaus. Door vanuit een water perspectief te kijken en functies samen te brengen ontstaan nieuwe kansen: voor recreatie met nieuwe natuur; voor wonen op het water; voor een landschap dat waarde toevoegt; en voor nieuwe kleinschalige economische mogelijkheden in het landelijk gebied.

3.7. Stimuleren waterbewustzijn en educatie

We stimuleren burgers, agrariërs, recreanten, sportvisserij en bedrijven om verantwoord om te gaan met water en de natuur, water schoon te houden en zoveel mogelijk water en grondstoffen te hergebruiken. Daarbij investeren we in bewustwording over het eigen watergebruik en denken mee wat hierbij verstandige keuzes zijn.

Inwoners stimuleren we bijvoorbeeld om regenwater af te koppelen en op te vangen in regentonnen en aan te sluiten bij project: Tegel eruit, Groen erin. Ook ondersteunen we graag bewoners die meedoen aan het burger meetnet waterkwaliteit.

Wij vinden dat educatie en beleving moeten worden meegenomen bij stedelijke projecten over klimaatadaptatie, waterkwaliteit en kwantiteit, biodiversiteit en verbindingzones.

Rijnland, Veengebied (Het IJsselmeer)

I Relatie met bovenstrooms (rivier)water en nauwere samenwerking

Rijnland krijgt zoetwater uit de grote rivieren via Gouda of via de KWA (stelsel van stuwen, watergangen en gemalen dat in tijden van watertekort zoet water aanvoert vanuit de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het is een alternatieve route voor de aanvoer van water, als het water bij het innamepunt bij de Hollandse IJssel in Gouda dreigt te verzilten), en is dus afhankelijk van de wisselende waterhoeveelheid en waterkwaliteit bovenstrooms.

Het betekent ons inziens ook een sterkere regierol vanuit het Rijk, namelijk:

- Het voortzetten van nationale strategie voor zoetwater beschikbaarheid (Deltaprogramma zoetwater) en van de nauwe samenwerking tussen waterschappen en RWS, o.a. via project SLIM Watermanagement;
- De waterbeherende overheid - Provincies en Rijkswaterstaat (RWS) - moeten een veel sterkere inzet van hoogheemraadschappen en waterschappen vragen die gericht is op het vasthouden van gebiedseigen (regen)water, verantwoord omgaan met beschikbare grondwatervoorraad en voor droogteperiodes bergen van water;
- Waterschappen en RWS moeten de waterkwaliteit blijven verbeteren door aanpak van vervuiling (met gifstoffen en overmaat voedingsstoffen) aan de bron, Immers, eenmaal gif in water is het ineffectief en niet kosteneffectief te bestrijden;
- Andere sectoren die afhankelijk zijn van water, ruimte ordening en energie, worden meer betrokken tezamen met beleid (landbouw, ruimtelijke ordening en energie).

II Stop de veenafbraak en daarmee bodemdaling en CO2 uitstoot

De toekomst van het Rijnlandse Veenweidegebied baart zorgen. Doorzettende bodemdaling met steeds hogere onderhoudskosten en verhoogde CO2 uitstoot door veenoxidatie. Dit betekent dat Rijnland, naast de genoemde bovenstroomse maatregelen (I) ook zelf gebiedsgerichte maatregelen moet blijven nemen t.a.v waterkwaliteit en kwantiteit:

Water Natuurlijk wil dat:

- Veenafbraak en de bijbehorende CO2 uitstoot voorkómen worden. Door vernatting kan de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 0.6 Mton per jaar worden gereduceerd en de voortschrijdende bodemdaling en het verzakken van huizen worden beperkt. Dit is een urgente opgave;
- Er daarom een onmiddellijk verbod komt op nieuwe onderbemaling, een stop op nieuwe peilverlaging en, waar benodigd en mogelijk, peilverhogingen. Functie volgt dus peil en niet andersom;
- Het agrarisch natuurinclusieve cultuurlandschap behouden blijft, door bv. extensief beheerd grasland, peilgestuurde drainage of natte en vogelrijke natuur.

III Kansen voor veengebieden

Water Natuurlijk Rijnland heeft hierop de volgende visie:

- Provincie i.s.m. waterschappen zijn aan zet om samen met inwoners, gemeenten, agrariërs en natuurorganisaties te komen tot een gebiedsgerichte, duurzame klimaatbestendige aanpak;
- Dit biedt kansen voor nieuwe veennatuur en koolstofopslag waarmee waterkwaliteit, biodiversiteit en natuurbeleving verbeteren;
- Bodemdaling en CO₂-uitstoot te verminderen;
- Functie volgt peil en hogere waterpeilen in het veenweidegebied om natuur te herstellen;
- Kansen voor zilte teelt ondersteunen en stimuleren nu verzilting van het landschap toeneemt;
- Water en bodem sturend laten zijn bij ruimtelijke ordening: Woningbouw, landbouw en andere vormen van landgebruik;
- Gezamenlijke inspanning om te voldoen aan gezonde waterkwaliteit (KRW stroomgebied afstemming) en voldoende waterkwantiteit (Deltaprogramma zoet water en SLIM Watermanagement);
- Halen van de klimaatdoelen en KRW waterkwaliteitsdoelen.

4. Genieten en bewust omgaan met water (Water is genieten)

4.1. Breng water en natuur terug om van te genieten!

Wij vinden dat al het water schoon genoeg moet zijn om in te spelen en te zwemmen, in stad, dorp of platteland. Want de aanwezigheid van water en groen in de buurt is essentieel voor ons welbevinden, voorkomt hittestress en vangt wateroverlast op. Meer water en natuurlijk groen dragen ook bij aan de kwaliteit van leven in de directe woonomgeving van mensen. Visie en concrete actie zijn nodig voor het vergroenen van onze (bebouwde) omgeving en het realiseren van meer natuur en water.

Water Natuurlijk Rijnland wil bijdragen aan herstel van biodiversiteit. Door de klimaatverandering is wateroverlast een groeiend probleem, zeker in onze versteende steden. Verwijdering van verharding en aanleg van groene greppels (wadi's) en waterpleinen waardoor water kan wegglopen en infiltreren in de bodem, vermindert de wateroverlast.

Wij zien kansen zoals herstel van gedempte stedelijke kanalen en grachten, het stimuleren van het vergroenen van de buitenruimte, zowel op bedrijfsterreinen als particuliere tuinen en het afkoppelen van hemelwater. Iedereen (inwoners, ondernemers, gemeenten) is aan zet om bijvoorbeeld tegels te verwijderen en water te infiltreren!

Niet alleen met het oog op klimaatadaptatie, maar ook omdat het kunnen genieten van water belangrijk is voor het bewust omgaan met water. 'Groene vrijwilligers' zijn niet meer weg te denken uit het water- en natuurbeheer. Een mooi voorbeeld is OWL, Onder Water in Leiden: een groep mensen die de onderwaternatuur in Leiden in kaart brengen en de singels schoon houden. Het aantal vrijwilligers dat helpt bij het schoonmaken van stranden en rivieren groeit gestaag!

Water verbindt mensen met elkaar en met hun omgeving. Water trekt mensen aan, om te zwemmen, te duiken, te wandelen, te varen, te vissen of anderszins te recreëren. Het is belangrijk om op meer plaatsen dijken, maaipaden en recreatiewater goed te ontsluiten. De mogelijkheden voor duurzame natuurbeleving met kano's, roeiboten en fluisterboten versterken we via een aantrekkelijk, goed gezoneerd netwerk van vaarwater met bijbehorende voorzieningen.

Wij vinden het plaatsen van passende voorzieningen, zoals steigers, informatieborden, routemarkeringen, visplekken en lozingspunten voor vuil water van jachten vanzelfsprekend. Water Natuurlijk Rijnland wil aansturen dat afvalwater en vuilnis van plezier- en binnenvaart verplicht dient te worden ingeleverd bij jachthavens of daartoe aangewezen voorzieningen. Dit betekent ook dat Water Natuurlijk Rijnland zal aansturen in het hoogheemraadschap om meer voorzieningen te realiseren.

Het hoogheemraadschap spant zich dus actief in om dit goed te regelen en de vaarwegen op orde te houden. Veiligheid en natuurwaarden staan hierbij voorop en kunnen recreatiemogelijkheden beïnvloeden.

Wij willen dat kinderen leren hoe belangrijk het water is in hun leven. Water is immers de bron van ons bestaan. Water- en natuureducatie zijn prima te combineren met lessen op scholen, een slootexcursie zoals bijvoorbeeld de slootjesdagen van IVN, roeien of zeilen op het water of het onderzoeken van waterkwaliteit en wat zoal rond, op of in het water leeft. Water Natuurlijk Rijnland wil het hoogheemraadschap bewegen om deze activiteiten samen met scholen te organiseren en te faciliteren.

Door water in de leefomgeving (Tuiny Poel) en bij scholen (blauwgroene schoolpleinen) goed zichtbaar en toegankelijk in te richten, kunnen kinderen en hun ouders dit in hun directe omgeving ervaren. Dat biedt kansen voor educatie en beleving en is ook nog eens heel goed voor de natuur, klimaatbestendigheid en biodiversiteit.

4.2. Groen/blauwe dooradering in gehele land

Water Natuurlijk Rijnland wil dat de gronden van het hoogheemraadschap bloeien! Waterschappen beheren veel gronden: dijken, watergangen, de terreinen van de zuiveringen en kantoren en soms ook wegbermen. Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap voor al deze gebieden natuurplannen opstellen om de biodiversiteit daar verder te vergroten en bij te dragen aan een ecologisch waardevolle groen/blauwe dooradering van het landschap.

Dit biedt extra leefgebied voor planten en dieren en zorgt voor verbindingroutes. Bovendien zijn deze verbindingen recreatief aantrekkelijk.

4.3. Watererfgoed vertelt de geschiedenis van Nederland

Wij willen dat het verhaal van onze waterhistorie zichtbaar is en wordt verteld. De waterschappen bouwen al vele eeuwen aan het bewoonbaar en bewerkbaar maken van ons land. De vele historische werken en gebouwen, zoals dijken, gemalen, sluizen, stuwen en sluiswachterswoningen zijn daar het levende bewijs van.

Water Natuurlijk vindt dat waterschappen zuinig moeten zijn op het historisch erfgoed en het bijbehorende landschap. Het verhaal dat zij vertellen maakt deel uit van het besef van ons waterrijk verleden. Het in goede staat brengen en behouden van deze parels en de bijhorende educatie gaat ons aan het hart. Wanneer nieuwbouw van gemalen, sluizen en dergelijke plaatsvindt, moet er ook oog zijn voor de toekomstige cultuurhistorische waarde.

4.4. Visparels in de buurt

Water Natuurlijk werkt samen met andere organisaties aan de terugkeer van een natuurlijke, rijke visstand. En samen met hen voeren waterschappen projecten uit om dat te bereiken, zoals het monitoren van de visstand en visstandbeheer.

Water Natuurlijk pleit voor meer visparels: een plek voor ontmoeting, bewustwording en betrokkenheid. Met goede visstekken voor jong en oud en een plek met goede omstandigheden voor de vis, zoals natuurlijke oevers, rietkragen en visbossen waarin vissen kunnen schuilen, voedsel vinden en paaien.

Vissers hebben een goed zicht op het leven rond, op en in het water en kunnen als vrijwilligers dienen om de gezondheid van de natuur en het leven rond, op en in het water inzichtelijk te houden. Water Natuurlijk Rijnland vindt dat verantwoord vissen of uitzetten gestimuleerd dient te worden, terwijl onverantwoord vissen zoveel mogelijk dient te worden ontmoedigd. Dit zou in een nieuw visbeleid verwezenlijkt moeten worden in samenwerking met natuurorganisaties, de hengelsport en beroepsvisserij.

5. Herstel en versterken biodiversiteit (Herstel biodiversiteit in stad en land)

5.1. Herstel biodiversiteit

Behoud van biodiversiteit staat aan de basis van ons leven. Niet alleen op land, ook in en om het water. Niet alleen in de natuur, maar op het hele platteland en in de steden. De variatie in planten en dieren neemt nu in rap tempo af, evenals de aantallen per soort. Het aantal insecten is dramatisch gedaald. Deze dieren leveren deels een bijdrage aan onze voedselvoorziening. Door intensivering en schaalvergroting in de landbouw verschaalt ons landschap.

Veel houtwallen, poelen en rijke sloten, boomgaardjes en solitaire bomen zijn verdwenen, terwijl ze van levensbelang zijn voor kleine zoogdieren, vogels, vissen en insecten. Robuuste en kwalitatief goede natuurgebieden en groenblauwe verbindingen zijn voorwaarden om de biodiversiteit te herstellen.

De biodiversiteit is ook van levensbelang voor onze boeren en tuinders. Insecten zorgen voor bevruchting van gewassen en kunnen bijdragen aan natuurlijke plaagbestrijding. Bomen en houtwallen zorgen voor beschutting van het vee. Een mooi en toegankelijk platteland met wandel- en fietsgelegenheid draagt bij aan waardering voor boeren als beheerders van ons landschap.

Met herstel van ons karakteristieke landschap en een gezonde leefomgeving werken we aan herstel van de verbinding tussen stad en platteland en versterking van de relatie tussen inwoners en verantwoorde natuurinclusieve voedselproducenten.

Water Natuurlijk Rijnland voelt zich medeverantwoordelijk voor herstel en behoud van de biodiversiteit in ons hele beheergebied. Wij zetten in op het verbeteren van de waterkwaliteit. Aandacht voor de biodiversiteit is een vast onderdeel bij planvorming en uitvoering van onze taken. En samen met boeren, burgers en natuurorganisaties willen wij de natuur overal versterken en verbinden door blauwgroene netwerken.

5.2. Unieke soorten in brak water

Door klimaatverandering zullen brakke en zoute invloeden verder landinwaarts trekken, zeker in de kustprovincies. Water Natuurlijk Rijnland pleit voor het zo min mogelijk zoet houden, maar juist aanpassen aan de veranderingen (functie volgt peil wordt functie volgt peil + zout) met versterking van de karakteristieke brak- en zoutwaternatuur.

Onze delta biedt kansen voor unieke 'delta-soorten' die in brak water leven of tussen zoet- en zoutwater trekken. Door technische ingrepen staan deze brakke milieus en zoet-zout overgangen nu onder druk. In het huidige waterbeheer worden namelijk veel van deze

gebieden zoet gehouden met oppervlaktewater (veel uit het IJsselmeer). We moeten ons voorbereiden op een toekomst met meer zoute en brakke invloeden, ook in de landbouw.

5.3. Ecologisch beheer en meer voorzieningen voor dieren

De eigendommen van het hoogheemraadschap willen we voorzien van meer natuurelementen zoals groene daken en het inzaaien van inheemse, lokale, kruidenmengsels. Ook onder water kunnen we voorzieningen aanleggen zoals visbossen, vooroevers en kunstmatige riffen.

Wij willen dat ecologisch maaibeheer overal wordt toegepast: bij bermen, dijken en slootkanten. Water Natuurlijk Rijnland wil met eigen gronden van het hoogheemraadschap bijdragen aan het realiseren van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030. Deze strategie vraagt om een beschermde natuurstatus voor 30% van het land en 30% van het water. We zijn niet voor niets partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Wij vinden met al onze collega's van Water Natuurlijk Rijnland dat het hoogheemraadschap herstel van de biodiversiteit onderdeel van hun reguliere werkzaamheden moeten maken.

We zetten in op het vispasseerbaar maken van alle wateren. (Water)werken worden zo mogelijk visvriendelijk gemaakt. Ook willen we waar mogelijk obstakels verwijderen, zodat trekvissen als zalm en steur hun paaiplaatsen kunnen bereiken. Samen met andere partijen gaan we water en landschapselementen (her)inrichten waar de natuur van profiteert, zoals poelen voor amfibieën, plas-dras gebieden voor weidevogels, houtwallen voor zangvogels. Wij willen ervoor zorgen dat de flora-en faunawet door de waterschappen en onze pachters wordt nageleefd.

Water Natuurlijk Rijnland past ecologisch beheer toe en stimuleert zoveel mogelijk de aanleg van natuurvriendelijke oevers door particulieren en bedrijven en wil deze waar mogelijk aanleggen op eigen gronden van het hoogheemraadschap. Natuurvriendelijke oevers zijn nuttig voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Ook vormen zij het leefgebied voor vissen en andere waterdieren. Begroeide oevers, paaiplaatsen, waterplanten en diepten om te overwinteren zijn nodig zodat waterdieren kunnen schuilen, paaieren en eten. We zetten in op het zoveel mogelijk verdwijnen van boven water uitstekende harde beschoeiingen.

5.4. Agrarisch natuurbeheer

Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk om met boeren samen te werken aan agrarisch natuurbeheer, zoals het mogelijk maken van vernatting in kansrijke akker- en weidevogelleefgebieden en herstel van veen. Ook natte verbindingen en akkerranden langs watergangen zijn nuttig.

Waterschappen moeten samen met inwoners, gemeenten, boeren en natuurorganisaties komen tot een gebiedsgerichte aanpak. Het ruilen van gronden zien we als een deel van de oplossing.

Wij vinden dat boeren financieel gecompenseerd moeten worden voor hun maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer en verantwoord onderhoud van landschap, water en natuur. Ecologische maatregelen die bewezen effectief zijn, behoren bij het voorzorgsprincipe en moeten als standaard worden ingevoerd. We steunen de ontwikkeling van een biodiversiteitsmonitor, zoals reeds actief in de melkveehouderij en in ontwikkeling in de akkerbouw.

Dan kunnen de stimuleringsgelden voor groenblauwe diensten benut worden voor extra pakketten in het agrarisch natuurbeheer en nog niet op praktijkschaal uitontwikkelde maatregelen. Wij willen het deltaprogramma agrarisch waterbeheer en agrarisch natuurbeheer natte dooradering/veenweides voortzetten; duidelijke doelen zijn belangrijk!

Om voldoende ruimte te houden voor extensieve natuurinclusieve landbouw en het aanleggen van permanente waterbuffers waar nodig vinden we dat zonneparken geen plek hebben op deze gronden.

5.5. Plaagdieren en exoten

Planten en dieren verdienen bescherming. Ze worden alleen bestreden wanneer dit moet vanuit veiligheid, wettelijke taken of biodiversiteitsverlies. De rijksoverheid moet tijdig en doeltreffend ingrijpen bij nieuwe invasieve exoten zoals de Amerikaanse rivierkreeft.

Daarnaast moet de overheid voorkomen dat grote schade optreedt aan watergangen en/of dijken. Aandacht voor herstel van schade is noodzakelijk, zoals het plaatsen van tijdelijke rasters voor herstel van rietoevers door ganzenvraat. Bestrijding van schadelijke of uitheemse dier- en/of plantensoorten dient zoveel mogelijk op natuurlijke wijze plaats te vinden zonder beschadiging van de overige natuur. Water Natuurlijk Rijnland blijft zich inzetten om op alle terreinen van het waterschap jagen te verbieden.

6. Naar een verantwoordelijk democratisch waterschap (Een klimaatpositief waterschap, Het waterschap in positie, Hogere opbrengsten dan kosten)

6.1. Een ambitieus hoogheemraadschap

Water Natuurlijk Rijnland kiest voor een hoogheemraadschap dat een voorbeeldrol vervult, lef toont, ambitie heeft en zaken voor elkaar krijgt. De grote crises van deze tijd – zoals klimaat en biodiversiteit - vragen om een waterschap dat de waterbelangen stevig behartigt en transparant maakt.

Het hoogheemraadschap moet zich actief mengen in discussies op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau en sturing geven aan ruimtelijke ordening keuzes. Dat vraagt om een robuuste organisatie en een sterk bestuur. Want zelfs al gaan we er formeel niet over, dan nog vragen de grote maatschappelijke opgaven erom dat we positie kiezen en ons krachtig en proactief mengen in discussies voor huidige en toekomstige generaties.

Om de effectiviteit van maatregelen te vergroten, is het belangrijk dat uitgangspunten, meetmethoden en eisen tussen overheden geüniformeerd worden, zodat we als overheden samen optrekken met de samenleving om verantwoord om te gaan met klimaatverandering, de natuur en het beschikbare water dat we hebben.

Water Natuurlijk Rijnland wil een effectieve CO₂- belasting. Het principe van 'de vervuiler betaalt' geldt ook voor het klimaat. Het hoogheemraadschap maakt kosten om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. De CO₂- uitstoot in rioolwaterzuivering en bemaling moet naar rato worden doorberekend in de waterschapsbelasting voor alle belanghebbenden. Hierbij willen we dat er wordt gekeken naar het belastbaar inkomen, zodat minder kapitaalkrachtigen worden ontzien en kapitaalkrachtigen een eerlijke belasting betalen.

Het aantal vervuilingseenheden (VE's) wordt gebaseerd op het waterverbruik per huishouden. PFAS, medicijnresten, stikstof, fosfor/fosfaat en bestrijdingsmiddelen zijn een grote ecologische bedreiging. Water Natuurlijk wil dat dergelijke vervuiling wordt teruggedrongen door een productbelasting, een extra heffing op basis van de mineralenboekhouding of vergelijkbare methoden. Om het principe 'de vervuiler en gebruiker betalen' invulling te geven, leggen we prioriteit bij de beprijzing van teelten met een grotere watervraag en milieu-impact.

6.2. Een transparant hoogheemraadschap

Voor de belastingbetalers moet inzichtelijk zijn wat de maatschappelijke effecten van ons

werk zijn op veiligheid, gezondheid, natuur, milieu en landschap. Dan kan iedereen de opgaven van vandaag en morgen begrijpen en weten hoe je daaraan zelf kunt bijdragen. Voor zowel de gebruiker als de vervuiler moet duidelijk zijn dat men moet betalen voor het gebruik van water of de veroorzaakte kosten. Investeren in communicatie over de rol en het belang van water en waterschappen loont.

De waterschappen maken deel uit van ons democratisch systeem. Dat stelt eisen aan beleid, structuur en transparantie. Daarom wil Water Natuurlijk Rijnland dat we de beleidsmatige afwegingen en het debat in het algemeen bestuur zichtbaar en toegankelijk maken voor iedereen. We zorgen ervoor dat problemen van wateroverlast en waterkwaliteit niet van stad naar platteland of andersom, of tussen provincies en/of gemeenten, worden afgewenteld. Bij voorkeur werken de waterschappen hierbij samen met andere grondeigenaren.

Het hoogheemraadschap zorgt voor veilige dijken, droge voeten, natte natuur, voldoende en schoon water. Maar hóe we dat doen, moet ook zichtbaar zijn. Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap publiek verantwoording aflegt: over het geld dat we uitgeven en over hoe we onze taken uitvoeren. We maken gebruik van de projectkalender, waarbij we in onze projecten betere eisen zullen formuleren omtrent verantwoorde en duurzame opdrachten.

Het is als inwoner of ondernemer een hele uitdaging te weten hoe je gebruik kunt maken van subsidieregelingen, zoals voor natuurinclusieve agrariërs, versterken van biodiversiteit of klimaatmaatregelen. Door onduidelijkheid worden wenselijke investeringen soms niet uitgevoerd. De gezamenlijke overheden moeten meer inzicht bieden in de beschikbare nationale en Europese subsidies. Ook het hoogheemraadschap wil daarin zijn rol spelen.

6.3. Een verantwoord sociaal hoogheemraadschap

Het beperken van de uitstoot van CO₂, lachgas en methaan is beter dan achteraf de gevolgen proberen te repareren. Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap energieneutraal is in 2025 en gebruiken uitsluitend elektriciteit afkomstig van hernieuwbare bronnen.

In 2030 moet het hoogheemraadschap als organisatie klimaatneutraal zijn. Daarnaast streven we als Water Natuurlijk Rijnland ernaar dat het hoogheemraadschap zo vroeg mogelijk volledig circulair werkt, waarbij we uiterlijk in 2030 50% circulair zijn en 100% circulair in 2050.

Wij vinden dat iedereen meetelt en ertoe doet en we willen actief werken aan inclusief werkgeverschap bij het hoogheemraadschap Rijnland. Wij willen dat het hoogheemraadschap Rijnland duurzaam woon-werkverkeer stimuleert voor de hoogheemraadschap medewerkers. Voor de waterschappen vinden wij volledig duurzaam vervoer (transport en dienstreizen) de norm.

Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk dat in het handelen van de waterschappen Sustainable Development Goals (SDG's) centraal staan (<https://sdgs.un.org/goals>). Zo past ons streven naar gezond en schoon water bij SDG 6, waarbij in Nederland de focus ligt op waterkwaliteit en efficiënt gebruik van water. Naast dit doel borgen we in dit verkiezingsprogramma ook:

- Doel 1: Geen armoede;
- Doel 3: Goede gezondheid en welzijn;
- Doel 4: Kwalitatief goed onderwijs;
- Doel 5: Gendergelijkheid;
- Doel 6: Schoon water en sanitaire voorzieningen;
- Doel 7: Betaalbare en schone energie;
- Doel 9: Duurzame verantwoorde industrie, innovatie en infrastructuur;
- Doel 10: Verminderen ongelijkheid;
- Doel 11: Duurzame steden en gemeenschappen;
- Doel 12: Verantwoorde consumptie en productie;
- Doel 13: Klimaatactie
- Doel 14 en 15: Leven in en op het water en op land;
- Doel 16: Vrede, gerechtigheid en sterke democratische organisaties;
- Doel 17: Partnerschappen om de doelen te realiseren.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat het hoogheemraadschap zich samen met andere waterschappen dient aan te sturen op een zogeheten vaarbelasting, zodat binnenvaart of pleziervaart onderweg niet meer los zouden hoeven te betalen voor doorgang door sluisen en bruggen. Bij het invoeren van de vaarbelasting wil Water Natuurlijk Rijnland vaartuigen qua impact op het milieu eerlijk belast worden.

De opgaven en dus ook de investeringen, zijn groot voor de waterschappen. De keuzes die gemaakt moeten worden, hebben impact op huidige en toekomstige generaties. Wij zijn ervan overtuigd dat nu te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst.

Tegelijkertijd moeten tariefstijgingen worden beteugeld en moet de schuldenpositie beheersbaar zijn. Dit vraagt om robuust financieel beleid, met bewuste keuzes bij het stellen van kaders én het lef om daar (tijdelijk) van af te wijken als dat nodig is voor het grotere maatschappelijk belang.

Wij vinden dat het hoogheemraadschap zich moet aansluiten bij het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid: wie van de gemeente kwijtschelding krijgt, moet dat ook automatisch van het hoogheemraadschap krijgen. Als Water Natuurlijk Rijnland willen we ook dat de subsidies van het hoogheemraadschap zoveel mogelijk ten goede komen aan de minder kapitaalkrachten in onze samenleving, zodat we het mogelijk maken dat we gezamenlijk vergroenen en verduurzamen.

6.5. Actieve vrijwilligers zijn nodig

Wij koesteren onze vrijwilligers en bieden ondersteuning met aandacht, kennis en werkbudget. Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk dat mensen ook actief betrokken kunnen zijn bij het waterschap. Bijvoorbeeld door het analyseren van de waterkwaliteit op basis van een vernieuwd en uitgebreid netwerk van meetpunten of als vrijwillige dijkwachter.

Water Natuurlijk Rijnland vindt ook dat het hoogheemraadschap samen met andere partijen moet kijken om mogelijkheden tot recreatie aan te bieden die tegelijkertijd een positieve bijdrage leveren aan de water- en/of natuurkwaliteit. Dit om recreanten te informeren over water en natuur en tegelijkertijd verantwoorde recreatie te stimuleren.

Professionals valideren de meetgegevens en analyse, waarmee een basis wordt gelegd voor publieke verantwoording en moderne verrekensystematiek. Ook hier snijdt het mes zo aan twee kanten: het intensieve veldwerk wordt gedaan door vrijwilligers die hier plezier aan beleven, en werkzaamheden die anders te kostbaar zijn kunnen toch worden uitgevoerd.

6.6. Energie opwekken waar het verantwoord kan

Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) zijn energievreters en dat kan anders door gas te produceren voor groene stroom: van energievreter naar energiefabriek. Grondstoffen kunnen bovendien worden teruggewonnen uit het slib dat overblijft na zuivering van afvalwater.

Het hoogheemraadschap wordt zo een grondstoffenfabriek in plaats van een afvalproducent. Door water goed te zuiveren voordat het terug de natuur instroomt, creëert het hoogheemraadschap een zoetwaterfabriek.

De waterkwaliteit verbetert. In de meeste waterschappen wordt al energie geproduceerd en worden grondstoffen teruggewonnen. Daarnaast zetten we vol in op energiewinning uit het water zelf: thermische energie uit (gezuiverd) afvalwater (TEA) en/of oppervlaktewater (TEO).

Zeker stedelijke gebieden en uitbreidingslocaties naast grote wateren hebben grote potenties. Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk dat waterschappen hun inspanningen en hun rol als voortrekker, aanjager en verbinder voortvarend voortzetten.

Zonnepanelen kunnen op water worden geplaatst zolang dat geen schade oplevert voor de (kwetsbare) natuur. We hanteren de constructieve zonneladder van de Natuur-en Milieufederaties en houden dus rekening met ecologische en landschappelijke inpassing. We zijn geen voorstander van zonnepanelen op ondiep water en nabij oevers. Bij dieper water hangt het af van de onderwaternatuur.

Indien de natuur en onder-, oppervlakte en drinkwaterkwaliteit niet negatief beïnvloed worden, zetten we waar mogelijk in op de benutting van aquathermie uit oppervlaktewater, afvalwater en drinkwater. CE Delft stelde in een analyse vast dat aquathermie kan voorzien in minstens de helft van de landelijke warmtevraag.

Andere duurzame energiebronnen zoals geothermie staan wij positief tegenover, zolang deze bodemenergie geen gevaar oplevert voor mens, natuur en huidige en toekomstige grondwaterbronnen en -beschermingsgebieden. Hierin moet het hoogheemraadschap samen met drinkwaterbedrijven provincies en gemeenten bijstaan om hier scherp op toe te zien.

Wij als Water Natuurlijk Rijnland vinden het niet verantwoord dat wind- en zonneparken worden toegestaan in kwetsbare natuurgebieden zoals het Natuurnetwerk Nederland, N2000-gebieden en weidevogelkerngebieden.

6.7. Informatie op orde

Door toenemende digitalisering en bijbehorende cyberdreigingen, is digitale veiligheid voor het hoogheemraadschap van groot belang. Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van slimmer, data gedreven werken. We kunnen gebruik maken van de overvloed aan data. Veiligheid, privacy en betrouwbaarheid blijven vooropstaan.

Het hoogheemraadschap moet investeren in online veiligheid en voldoen aan relevante informatiebeveiligingseisen. Bij de inzet van slimme technologie toetsen we op waarborgen van privacy, gelijke behandeling van mensen, vrijheden en rechtsstatelijke bescherming. Daarnaast willen we geen grote afhankelijkheid van IT-leveranciers.

6.8. Stimuleren burgerinitiatieven

Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van het ondersteunen van burgerinitiatieven met kennis, instrumenten en geld. Wij staan positief tegenover het invoeren van een 'Right to Challenge': bedrijven, agrariërs, inwoners en/of maatschappelijke- en natuurorganisaties die zelf invulling geven aan waterbeheer, het beheer van peilvakken door grondgebruikers, natuurbeheer of het uitvoeren van baggerwerkzaamheden.

6.9. Duurzaam en verantwoord samenwerken met andere partijen

Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap alleen werkt met aannemers met een biodiversiteitskeurmerk en/of certificeringen. Deze partijen werken volgens duurzame aanbestedingsvereisten (PIANOo). In elk project hoort een biodiversiteitsparagraaf. We besteden daarom duurzaam aan en hebben als doel om nog verder te stijgen op de lijst van top 25 Duurzame aanbesteders

(<https://www.bouwendnederland.nl/actueel/nieuws/21613/noord-brabant-rijkswaterstaat-en-assen-op-erepodium-top-25-duurzame-aanbesteders>).

We willen dat het hoogheemraadschap duurzaamheidseisen stellen bij aanbestedingen. De huidige vormen van aanbesteden van projecten zijn arbeidsintensief en kostbaar voor zowel de waterschappen als de indienende partijen. Zeker met het oog op de komende vervangingsopgave en duurzaamheidsmaatregelen moet gekeken worden of

programmatisch aanbesteden, met een consortium van partijen, een meerwaarde kan hebben.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat het hoogheemraadschap een duurzaam meerjaren plan voor renovatie en onderhoud moet opstellen, waarbij duurzame, zoveel mogelijk circulaire, renovatie en onderhoud wordt nagestreefd en anticyclisch wordt geïnvesteerd om gigantische investeringen zoveel mogelijk te voorkomen. We passen in onze bouwprojecten zoveel als mogelijk het programma Schoon en Emissieloos Bouwen toe en verplichten zoveel als mogelijk het duurzaam (hergebruik) van materiaal toe zodat we bij onze bouwprojecten de milieu- en klimaatimpact zo klein mogelijk te houden.

Verantwoorde maatregelen moeten in pachtcontracten van hoogheemraadschap eigendommen kunnen worden opgenomen, zoals bijvoorbeeld:

- Een verbod op het gebruik van schadelijke stoffen (zoals glyfosaat (Round-up));
- Een verbod op het (teveel) lozen van stoffen;
- Een verbod op bepaalde teelten zoals die van niet-duurzaam geteelde lelies;
- Het verplichten van natuurinclusieve vormen van landbouw;
- Het verbieden van gebruik van visvergunningen in een bepaald gebied;
- Het beperken van onverantwoord gebruik van stoffen
- Het stellen van eisen voor koolstofopslag in de bodem.
- Verplichten ecologisch sloot- en oeverbeheer;
- Het verbeteren van de natuur, biodiversiteit en/of bodemkwaliteit kunnen hieronder vallen.

Oevers zijn vaak essentieel voor wandelroutes langs het water. We willen dat het hoogheemraadschap in pachtcontracten ook voorwaarden opneemt die, waar mogelijk, de toegankelijkheid van deze gebieden waarborgen. Ook vinden wij dat, waar het maar enigszins mogelijk is op waterschapsterreinen, reguliere pacht moet worden omgezet naar een andere pachtvorm om natuurgericht beheer op gang te helpen.

6.10. Een volledig democratisch hoogheemraadschap

Wij vinden dat alle bestuurders van een waterschap via stembus verkiezingen rechtstreeks moeten worden gekozen: zo is het ook bij gemeente, provincie en rijk. De agrariërs, bedrijven en beheerders van bos- en natuurterreinen zijn ook zonder geborgde zetels in de waterschapsbesturen prima vertegenwoordigd door middel van democratische partijen die zij zelf kunnen oprichten of waaraan zij kunnen bijdragen. Bovendien blijft de samenwerking met hen in de gebieden en rond de voor hen relevante thema's voluit doorgaan.

De landelijke en provinciale politiek in Zuid- en Noord-Holland heeft een goede eerste stap gezet met haar voorstel om het aantal geborgde zetels terug te dringen. Wat Water Natuurlijk Rijnland betreft moeten de verkiezingen echter volledig democratisch verlopen en de geborgde zetels -de gereserveerde plekken in het bestuur voor agrariërs, bedrijven en natuur- moeten wat Water Natuurlijk Rijnland dus echt volledig worden afgeschaft.

